

Crisis, en kansen?
Het cultureel erfgoed in Vlaanderen anno 2013.

Adviescommissie Cultureel Erfgoed

najaar 2013

Inhoud

1. De context
2. De advies- en beoordelingsrondes 2013: evaluatie en conclusies
3. Prioriteiten voor het cultureel-erfgoedveld en het -beleid: klemtoon op drie grote noden
  - a. Gezocht: middelen
  - b. Een veld zonder grenzen
  - c. De net-werking
4. Conclusie

1. De context

Deze tekst

Deze bladzijden maken deel uit van een groeiend *work in progress*. Eind 2009 bracht de adviescommissie Cultureel Erfgoed met een zogeheten 'landschapstekening', op basis van het advieswerk van de advies- en beoordelingscommissies cultureel erfgoed, toelichting bij het kader waarbinnen die advisering gebeurde. Ze schetste ontwikkelingen waarop ingespeeld kan en moet worden, en formuleerde aanbevelingen voor het beleid. In 2012 werd een voortgangsnota opgesteld die antwoord zocht op volgende vragen: welke ontwikkelingen zien we in het cultureel-erfgoedveld anno 2012? Wat zijn de noden en behoeften? Welke kansen dienen zich aan? Het doel van deze tekst is om het kader te schetsen waarbinnen de adviescommissie haar rol opneemt. Op basis van het commissiewerk wordt input geleverd voor het Vlaamse cultureel-erfgoedbeleid en wordt het debat binnen het veld en de samenleving over het beleid, cultureel erfgoed en zijn diverse aspecten gevoed.

In 2013 heeft de adviescommissie¹ de bovenstaande vragen opnieuw gesteld. Gebruik makend van de kennis en ervaringen die de beoordelingscommissies in 2013 hebben opgedaan bij het beoordelingswerk, levert de adviescommissie een geactualiseerde versie af van de voortgangsnota.

Het kader

De Vlaamse overheid bouwt al zowat twintig jaar een cultureel-erfgoedbeleid uit: het dubbele doel van dat beleid is de zorg voor en de ontsluiting van het cultureel erfgoed. Begin 2013 was een nieuw Cultureel-erfgoeddecreet met de bijhorende uitvoeringsbesluiten een feit. Het Cultureel-erfgoeddecreet van 6 juli 2012 kwam er onder invloed van het Planlastendecreet. De doelstellingen en principes blijven echter dezelfde als deze van het decreet van 2008:

1. in navolging van de conventie van Faro staat het begrip 'cultureel-erfgoedgemeenschap' centraal. Zo'n gemeenschap is een geheel van organisaties en personen voor wie specifieke aspecten van het cultureel erfgoed een bijzondere waarde hebben. Zij willen die doorgeven aan de volgende generaties;
2. de verdere uitbouw van een complementair beleid met steden, gemeenten en provincies. De afspraken over welke overheid wat subsidieert werden verankerd in een protocol tussen de Vlaamse Gemeenschap, de steden en gemeenten en de provincies;
3. collectiebeheerders met een professionele erfgoedwerking kunnen erkend worden als museum, culturele archiefinstelling en erfgoedbibliotheek. Ze verwerven een kwaliteitslabel op basis van een internationale minimumstandaard. Het aantal organisaties met een kwaliteitslabel groeit. In 2013 verkregen 1 museum en 2 culturele archiefinstellingen het kwaliteitslabel, met bijhorend erkenningsteken;
4. in het subsidiebeleid staat structurele ondersteuning centraal: landelijk gesubsidieerde organisaties krijgen subsidies op basis van meerjarige doelstellingen, en dat wordt verankerd in een beheersovereenkomst. Deze werkingssubsidie omvat ook de ondersteuning voor de projectwerking. Een uitzondering zijn echter, vanaf 2014, de internationale projecten met internationale uitstraling die de dagelijkse werking overstijgen. Om cultureel-erfgoedorganisaties in Vlaanderen alle kansen te geven om deel te nemen aan internationale projecten die cofinanciering vereisen, is eveneens voorzien in dergelijke financiering (vanaf 2014 binnen het Cultureel-erfgoeddecreet);
5. vanuit de noden van het veld, zijn ook volgende instrumenten opgenomen: landelijke expertisecentra voor cultureel erfgoed, de Vlaamse Erfgoedbibliotheek, Archiefbank Vlaanderen en samenwerkingsverbanden met het oog op de internationale profilering van kunstcollecties;

---

¹ De adviescommissie bestaat uit volgende leden: Patrick Allegaert (voorzitter), Ching Lin Pang (ondervoorzitter), Sofie De Caigny, Frank Scheelings, Anneke Lippens, Yves Segers, Werner van Hoof, Sylvia Van Peteghem, Elke Verdurmen en Eva Wuyts

6. de Vlaamse Gemeenschap ondersteunt de provincies in de uitvoering van hun regionaal cultureel-erfgoedbeleid en de steden en gemeenten in de uitvoering van hun lokaal cultureel-erfgoedbeleid. De bevoegdheden van de provincies op het vlak van regionaal cultureel-erfgoedbeleid werden in het Cultureel-erfgoeddecreet ingeschreven. De provincies kregen o.m. een regierol voor het depotbeleid toebedeeld om in overleg met de lokale besturen en de beheerders van het cultureel erfgoed op hun grondgebied naar oplossingen te zoeken.
7. Sinds 2008 voert de Vlaamse Gemeenschap, naast een roerend erfgoedbeleid, ook een beleid voor immaterieel cultureel erfgoed in Vlaanderen. Het Cultureel-erfgoeddecreet ondersteunt de uitvoering daarvan door organisaties te subsidiëren die het borgen van immaterieel erfgoed in hun werking hebben opgenomen en door projecten rond immaterieel cultureel erfgoed te subsidiëren. Daarnaast is er een centrale databank voor het immaterieel cultureel erfgoed in Vlaanderen.

2. De advies- en beoordelingsrondes 2013: evaluatie en conclusie

Op basis van de hierboven geschetste context hebben de advies- en beoordelingscommissies in 2013 volgende aanvraagdossiers geadviseerd:

1. Beoordelingscommissie Cultureel-erfgoedprojecten: twee aanvraag rondes Cultureel-erfgoedprojecten;
2. Beoordelingscommissie Collectiebeherende cultureel-erfgoedorganisaties: aanvraagronde Vlaamse indeling en werkingssubsidies 2014-2018 musea.

Beide beoordelingscommissies hebben de werking van de commissie, de uitgebrachte adviezen en de op de advisering gestoelde aanbevelingen besproken binnen de adviescommissie.

De commissies formuleerden volgende conclusies.

Beoordelingscommissie Collectiebeherende cultureel-erfgoedorganisaties

1. De kwaliteit van de beleidsplanning is bij veel musea sterk verbeterd. Bij de meeste musea is de uitwerking van het zakelijk beleid in het beleidsplan echter doorgaans zwak.
2. De kwaliteit van uitvoering van de vier basisfuncties verschilt nog sterk, zowel tussen musea onderling als binnen de museumwerking. Positief is dat veel organisaties de basisfuncties geïntegreerd uitoefenen.
3. Opvallend is dat de lokale verankering van musea sterk is, en dat er ook op internationaal vlak wordt samengewerkt, maar dat de netwerkvorming op Vlaams niveau nog veel groeipotentieel heeft.
4. Een positieve trend is dat op het vlak van digitalisering er een verbreding is waar te nemen van de professionalisering. Het instrument CEST blijkt hiervoor een belangrijke meerwaarde te bieden. Toch zijn er voor het digitale aspect van de museumwerking nog grote verschillen tussen de Vlaams ingedeelde musea waar te nemen.
5. Voor veel musea blijft de depotwerking en infrastructuur over het algemeen een belangrijk pijnpunt.
6. Sommige musea zijn zich reeds sterk bewust van hun maatschappelijke verantwoordelijkheid en opdracht, en trachten hierop sterk in te zetten. Andere stellen zich veel minder vragen bij de maatschappelijke positie van het museum, en zetten minder in op de potentie om emancipatorisch te werken.

Beoordelingscommissie Cultureel-erfgoedprojecten

1. De kwaliteit van de aanvraagdossiers stijgt, maar de projectaanvragen vallen soms buiten de scope van ontwikkelingsgerichte en internationale projecten.
2. Heel wat projecten sluiten aan bij de beleidspunten van de minister en ondersteunen dus het beleid.
3. Positief is eveneens de versterking van de vrijwilligerswerking die zichtbaar is in de aanvragen.
4. Een belangrijk knelpunt blijft de samenwerking. Het is voor de aanvragers nog steeds geen eenvoudige oefening om tot een complementariteit van uitvoering van taken te komen.
5. Het is niet eenvoudig om de continuïteit en structurele verankering van de projectresultaten te bestendigen. Hierdoor vervalt de valorisering op langere termijn. Met name voor projecten rond digitalisering legt dit een hypotheek op de duurzaamheid van het project.

3. Prioriteiten voor het cultureel-erfgoedveld en het beleid: klemtoon op drie grote noden

In de voortgangsnota 2012 formuleerde de adviescommissie 10 prioriteiten voor het cultureel-erfgoedbeleid. Deze werden vervat onder deze noemers: 1) Gezocht: middelen, 2) De sterkte van samen, 3) Erfgoedmakelaars en bruggenbouwers, 4) Een veld zonder grenzen, 5) Troeven met kleur, 6) Deelnemers gezocht, 7) Creatief met erfgoed, 8) Goed bewaard is half gewonnen, 9) School voor erfgoed, 10) De net-werking.

Het Vlaamse cultureel-erfgoedbeleid en het -veld blijven zich snel ontwikkelen. De adviescommissie staat nog steeds achter deze tien prioriteiten, maar wil in 2013 op basis van de adviseringsrondes drie grote noden extra beklemtonen.

a. Gezocht: middelen

Positieve evoluties

Ook in 2013 zijn positieve evoluties zichtbaar, waar de beleidsinstrumenten van het Cultureel-erfgoeddecreet toe bijdragen. Het decreet van 6 juli 2012 voorziet, rekening houdend met het Planlastendecreet, nog steeds in de ondersteuning van het lokaal en regionaal cultureel-erfgoedbeleid. Deze impulsen van de Vlaamse overheid creëren mogelijkheden om op lokaal vlak een kwaliteitsvol en experimenteel cultureel-erfgoedbeleid te ontwikkelen. De ondersteuning van het regionaal cultureel-erfgoedbeleid versterkt de inspanningen van de provincies om de regiefunctie voor het depotbeleid vorm te geven en stappen te zetten naar oplossingen voor de dringende depotnoden.

Historische achterstanden inhalen

Maar de grote, historisch gegroeide achterstand in de ondersteuning door Vlaanderen van het cultureel-erfgoedveld t.o.v. andere domeinen is er ook in 2013 nog steeds. De beoordelingsronde van de op Vlaams niveau ingedeelde musea dit jaar was een belangrijk momentum om de onderfinanciering van de werkings- en personeelskosten bij de op Vlaams niveau ingedeelde musea om te buigen. Ook al is het Cultureel-erfgoeddecreet gesteund op het principe dat ongeacht de inrichtende macht, de Vlaamse overheid een belangrijke verantwoordelijkheid heeft voor collecties met een nationaal of internationaal karakter die bewaard en beheerd worden in instellingen met een werking op Vlaams niveau, toch investeert de Vlaamse overheid tot op vandaag slechts een zeer beperkt percentage in de werkings- en personeelskosten van de op Vlaams niveau ingedeelde musea.

In het kader van een daadwerkelijk complementair beleid moet de Vlaamse overheid voldoende verantwoordelijkheid nemen voor de musea met een landelijk-internationale

uitstraling en belangrijke collecties. Op basis van de beschikbare gegevens in het Cijferboek 2011 bedraagt de inbreng van de Vlaamse overheid voor de huidige beleidsperiode slechts gemiddeld 15%. Door de beslissing van de Vlaamse overheid is deze gemiddelde inbreng voor de beleidsperiode 2014-2018 even laag gebleven. Het volledige budget omvat slechts 8,1 miljoen euro. Voor de adviescommissie dient in een eerste stap het aandeel van de Vlaamse overheid te stijgen naar minimaal gemiddeld 20%, wat overeenkomt met een bijkomend subsidiebedrag van ongeveer 3 miljoen euro, en met een duidelijk groeipad voor de komende beleidsperiodes.

De adviescommissie betreurt het ten zeerste dat met de voorbije museumronde de Vlaamse overheid voor stilstand heeft gekozen, ondanks de belangrijke rol die op Vlaams niveau ingedeelde musea spelen, musea met een landelijk-internationale uitstraling en waardevolle collecties. Deze beslissing heeft belangrijke gevolgen voor de in deze voortgangsnota aangehaalde noden rond internationalisering, samenwerking, infrastructuur en digitalisering. De subsidiëring door de Vlaamse overheid is gekoppeld aan het sluiten van een beheersovereenkomst waarin specifieke doelstellingen worden afgesproken. Hierdoor is het mogelijk om zeer gericht financiële impulsen te geven voor deze noden. Doordat de Vlaamse overheid onvoldoende middelen koppelt aan de verantwoordelijkheid die ze wil opnemen, wordt het cultureel-erfgoedbeleid van binnenuit uitgehold. De Vlaamse overheid dient, in tijden van crisis, stappen vooruit te zetten en durven te investeren in het cultureel erfgoed.

Het cultureel-erfgoedveld wordt nog steeds gekenmerkt door verschillende snelheden. Dit zorgt voor onevenwicht zowel binnen de sector als ten overstaan van andere culturele sectoren. Dit vraagt dringend om een correctie.

Om de historische achterstanden op korte termijn te kunnen inlopen, stelt de adviescommissie, naast de meer dan noodzakelijke stijging van het subsidiebudget, ook voor om de procedure aan te passen. De huidige procedure betekent namelijk geen versterking van het cultureel-erfgoedveld. Binnen de geest van het Cultureel-erfgoeddecreet zouden alle organisaties op hetzelfde ogenblik aan de meet moeten komen. Het samenbrengen van de verschillende deelsectoren in één Cultureel-erfgoeddecreet doorbrak reeds schotten. Met het Cultureel-erfgoeddecreet van 2012 zijn de beoordelingscommissies hieraan aangepast. Er is namelijk slechts één beoordelingscommissie voor de advisering over de structurele subsidiëring van organisaties. Het laat de beoordelingscommissie ook toe om de in het veld aanwezige expertise beter in beeld te brengen en op basis van een volledige veldtekening een advies uit te brengen. In deze optiek is het ook belangrijk om de organisaties een mogelijkheid van wederwoord te geven in de vorm van preadviezen. De leden van de advies- en beoordelingscommissies zouden hun rol, het geven van doordachte en consequente adviezen waarbij rekening wordt gehouden met het volledige cultureel-erfgoedveld, binnen dat kader optimaal kunnen uitvoeren.

Helderheid kosten- en inkomstenstructuur

Zoals onder meer in het PRISMA-onderzoek werd aangebracht, is het zeer moeilijk om zicht te krijgen op de subsidiestromen, kosten- en inkomstenstructuur van publiekrechtelijke cultureel-erfgoedorganisaties. Dit kwam ook tot uiting in de museumronde, waarbij de beoordelingscommissie tot de conclusie kwam dat de rapportering door de (veelal publiekrechtelijke) cultureel-erfgoedorganisaties over het zakelijk beleid zwak is. De beoordelingscommissie heeft er bij haar advisering over gewaakt om haar advies expliciet te toetsten aan de mate waarin op een correcte en heldere manier de meerjarige begroting werd opgesteld en gekoppeld aan de doelstellingen. De adviescommissie wil de inrichtende machten oproepen om de rapportering over het zakelijk beleid te versterken en transparanter te maken, bijv. met het oog op de opmaak van het volgende cijferboek. Voor het beleid is het belangrijk dat bepaalde kwaliteitseisen (blijvend) worden behaald. Maar als deze eisen worden gehaald, dan dient hier ook iets tegenover te staan. De spankracht bij gesubsidieerde cultureel-

erfgoedorganisaties om een dergelijke kwaliteit te bereiken, moet financieel ondersteund worden.

Aangroei middelen

Ook voor de andere cultureel-erfgoedorganisaties, die geen (grote) beoordelingsronde kenden in 2013, blijft een reële aangroei van de middelen urgent en noodzakelijk. Het totale subsidiebedrag voor de cultureel-erfgoedsector dient te stijgen om de achterstanden in te halen en het cultureel erfgoed te vrijwaren voor volgende generaties. Er mag geen sprake zijn van communicerende vaten voor subsidiëring binnen het veld.

Besparingen, bijvoorbeeld het niet-indexeren van subsidiebedragen, hebben een grote weerslag op het cultureel-erfgoedveld. Deze sector is arbeidsintensief, de personeelskosten zijn een belangrijk aandeel in de volledige werkingskost. Bijvoorbeeld voor de landelijke expertisecentra of samenwerkingsverbanden is personeel een cruciale factor in de werking. Een effect hiervan is dat het cultureel-erfgoedveld een excellente kweekvijver is voor jonge medewerkers, die een lagere loonkost hebben. Maar hierdoor is het zeer moeilijk om de opgebouwde ervaring, waar een hogere loonkost tegenover staat, binnen de organisatie te houden. Het verlies aan expertise kan niet opgevangen worden, wat de nodige continuïteit van de werking destabiliseert.

Het instrument van projectsubsidies geeft de mogelijkheid om ontwikkelingsgerichte en internationale projecten financieel te ondersteunen. Het grote knelpunt is echter dat de voorziene middelen jaar na jaar slinken. Hierdoor kunnen niet alle door de commissie positief geadviseerde projecten worden gehonoreerd of dient het toegekende subsidiebedrag sterk verlaagd te worden. Ook al stijgt de kwaliteit van de aanvraagdossiers. Hierdoor staat dit instrument sterk onder druk, wat de ontwikkeling van het veld op het vlak van nieuwe, experimentele werkvormen en internationale samenwerking fnuikt. De adviescommissie vindt het dan ook noodzakelijk dat deze projectmiddelen opnieuw tot een aanvaardbaar niveau stijgen, gelijk aan 10% ten overstaan van de structurele subsidies. Een verhouding die ook in andere culturele sectoren als efficiënt en noodzakelijk wordt beschouwd.

Flankerende maatregelen

Voor het cultureel-erfgoedveld zijn ook flankerende maatregelen, naast subsidiëring, van levensbelang. Fiscale gunstmaatregelen (bijv. vrijstelling van successierechten, taxshelter, vrijstelling van RSZ-bijdragen, e.d.), indemniteitsregelingen, enz ..., kunnen zorgen voor de nodige zuurstof. De adviescommissie vraagt om dergelijke maatregelen ook voor de cultureel-erfgoedsector te onderzoeken en te introduceren. Het is bijvoorbeeld frappant dat in Europa enkel Estland, Letland, Portugal en Griekenland eveneens geen indemniteitsregeling voeren (bron: *Map indicating geographical spread of state indemnity in Europe 2012*, the Netherlands Cultural Heritage Agency). Op korte termijn kan een implementatie van het indemniteitsdecreet en het vrijstellen van successierechten doorgaan, andere (sociaal-)fiscale maatregelen dienen nog actief onderzocht te worden.

De mogelijkheden om de inkomstzijde te versterken zijn voor het cultureel-erfgoedveld vooralsnog beperkt. Het is de kerntaak van de sector om te zorgen voor het cultureel erfgoed en het te ontsluiten. Maar het is moeilijk om deze taak te verzilveren, daar de grote afnemers meestal eveneens non-profitorganisaties zijn. Een voorbeeld is de wisselwerking tussen erfgoed en toerisme, waarbij cultureel-erfgoedorganisaties de zorg voor en ontsluiting van cultureel erfgoed op zich nemen. Het 'product' dat toerisme hierdoor in de markt kan zetten is daardoor duurzamer. De cultureel-erfgoedsector is voor toerisme een belangrijke partner om deze duurzaamheid te kunnen waar maken.

De middelen die terugstromen naar het cultureel-erfgoedveld zijn echter gering. Het zoeken naar andere, alternatieve financieringsbronnen verhoogt bovendien de werklast voor het meestal beperkte personeelsbestand. Organisaties maken daarbij steeds een kosten-batenanalyse om te bepalen of deze investeringen wel voldoende opbrengen. Er

dienen minimale personele en financiële middelen binnen de cultureel-erfgoedorganisaties aanwezig te zijn, om vervolgens de piste van alternatieve inkomsten verder te kunnen ontwikkelen. Hierbij kan gezocht worden naar nieuwe instrumenten van ondersteuning. Net zoals bij digitalisering en digitaliseringstechnieken specifieke kennis en expertise noodzakelijk is, is dit ook zo bij alternatieve financiering en fondsenwerving. Er dient gewerkt te worden aan het bundelen en verspreiden van deze expertise zodat door het ganse cultureel-erfgoedveld hierop een beroep kan worden gedaan.

Het engagement van zowel het cultureel-erfgoedveld, om het zakelijk beleid te versterken, transparanter te maken en actief te zoeken naar manieren om de inkomstzijde te verhogen, als van de Vlaamse overheid, om te zorgen voor de nodige impulsen en structurele middelen zodat het financiële draagvlak van de organisatie voldoende groot is, biedt grote kansen om op de prioritaire noden in te spelen en het publieke aanbod aanzienlijk te versterken.

b. Een veld zonder grenzen

Diversiteit

Internationalisering, interculturaliteit en samenwerking blijven essentiële kernwoorden binnen de cultureel-erfgoedwerking. De beoordelingscommissies merken op dat door de sector hier zeer verschillend wordt mee omgesprongen. Dit is deels verbonden met de dynamiek binnen een organisatie. De engagementsverklaring etnisch-culturele diversiteit kan ertoe bijdragen dat het onderwerp breed wordt geagendeerd en verankerd. Verschillende musea hebben bijvoorbeeld nog een groot potentieel om emancipatorische acties te ondernemen en een diversiteitsbeleid op te zetten.

Netwerkvorming

Bij de beoordeling van de aanvraagdossiers van de landelijk erkende musea valt op dat de netwerkvorming tussen cultureel-erfgoedorganisaties op Vlaams niveau niet sterk is uitgebouwd. Het blijft vaak bij woorden, maar de daadwerkelijke, dagelijkse samenwerking ontbreekt of is te weinig zichtbaar. Hier speelt natuurlijk ook het te kleine aandeel vanuit Vlaanderen in de financiering van de musea die op Vlaams niveau zijn ingedeeld, wat met de beslissing over de beleidsperiode 2014-2018 niet ten goede is gewijzigd.

Samenwerking wordt door beleidsmakers vaak als eenvoudig in te zetten instrument beschouwd, dat geen extra middelen vraagt. Het is echter tijdsintensief en heeft ook een financiële kost om door middel van samenwerking op lange termijn tot efficiëntiewinsten te komen, en om samenwerkingen duurzaam te verankeren. Samenwerking is geen oplossing om een tekort aan budget en personeel op te vangen. De samenwerkende organisaties dienen over een voldoende groot draagvlak te beschikken om samenwerking op te zetten en uit te bouwen. De efficiëntiewinsten kunnen op langere termijn zichtbaar worden, maar samenwerking vraagt van de organisaties - zeker in aanvang maar vaak ook permanent - net een verhoogde investering. Met deze realiteit dient rekening gehouden te worden vanuit de subsidiërende overheid.

Ook bij de projectaanvragen blijft samenwerking een knelpunt. Binnen de cultureel-erfgoedsector gebeurt samenwerking te weinig vanuit een complementariteit van uitvoering van taken. Om tot goede samenwerkingen te komen, moet er binnen organisaties tijd maar ook middelen worden vrijgemaakt. Dan kan men tot goede afspraken komen, elkaar leren kennen, de juiste noden te detecteren, enz.

De verbreding van de internationale projectsubsidies naar gesubsidieerde cultureel-erfgoedorganisaties en andere internationale projectlijnen buiten Europeana is zeer positief. Ook het residentiebeleid voor Vlaams ingedeelde musea biedt interessante mogelijkheden om de internationale samenwerking en netwerking te versterken. De implementatie van deze subsidielijnen dient zeker verder ondersteund te worden.

Daarnaast kan onderzocht en uitgetoet worden op welke manier vanuit het beleidsdomein cultuur samenwerking kan worden aangemoedigd en gestimuleerd. Er zijn reeds voorbeelden van geslaagde samenwerking. Maar ook hier is het voor het cultureel-erfgoedveld niet eenvoudig om de eigen inbreng te verzilveren en geen louter dienstbare rol op te nemen.

Vruchtbare samenwerking tussen de kunsten- en het cultureel-erfgoedveld is ook voor de adviescommissie een belangrijk gegeven. Maar het beleid voor beide sectoren is nog niet gelijkwaardig, bijv. op het vlak van internationaal cultuurbeleid. Op dit ogenblik is de nood aan groei voor de cultureel-erfgoedsector nog te groot om tot echte samenwerking, op basis van gelijkwaardigheid, te kunnen komen. De Vlaamse overheid kan door middel van impulsbeleid deze samenwerking wel ondersteunen en begeleiden, bijvoorbeeld op het vlak van de kennis en gebruik van digitaliseringstools.

c. De net-werking

Diverse snelheden

Er is een verbreding van de kennis en van het professioneel hanteren van digitaal en gedigitaliseerd cultureel erfgoed binnen de werking. Uit het adviseringswerk van beide beoordelingscommissies blijkt dat het project Cultureel Erfgoed Standaarden Toolbox (CEST), sinds 2011 structureel ingebed in PACKED vzw, een grote meerwaarde betekent voor het cultureel-erfgoedveld. Bovendien wordt het door vele op Vlaams niveau gesubsidieerde cultureel-erfgoedorganisaties gebruikt.

Maar het cultureel-erfgoedveld gaat nog steeds erg divers om met digitale technieken en digitaal cultureel erfgoed. De digitale technieken kunnen de manier waarop met cultureel erfgoed wordt omgegaan ondersteunen en vernieuwen. Het is belangrijk dat het cultureel-erfgoedveld hier ten volle kan op inzetten, doorheen de ganse werking. Vaak ontbreekt nog de nodige knowhow om de digitale mogelijkheden toe te passen. Maar het gebrek aan middelen, zowel personele als financiële, is eveneens een belangrijke hindernis om voluit aan de slag te gaan met digitale technieken en digitaal cultureel erfgoed.

Impulsen, centralisatie en coördinatie

Het is te betreuren dat digitaliseringsprojecten slechts beperkt naar voren komen vanuit de projectaanvraagronde. Het is noodzakelijk dat vanuit Vlaanderen een sterk impulsbeleid aanwezig is om de mogelijkheden van informatisering, digitale technieken en digitaal cultureel erfgoed ten volle te exploreren. Ook ziet de commissie op dit ogenblik een gebrek aan centralisering en samenwerking. De adviescommissie moedigt digitaliseringsinitiatieven aan, maar wijst ook op de noodzaak om heldere afspraken te maken binnen het cultureel-erfgoedveld. Samenwerking rond digitalisering versterkt de mogelijkheden om hiaten te detecteren, overlap te vermijden en kosten te besparen. Het vastleggen van prioriteiten en afstemming hierover is een noodzakelijke voorwaarde om succesvol stappen te zetten op het vlak van het ontsluiten van en het zorgen voor duurzaam digitaal en gedigitaliseerd cultureel erfgoed. Met name het VIAA-traject is een erg belangrijk proces en dient verder te worden ondersteund, met een belangrijke inbreng vanuit en aandacht voor het cultureel-erfgoedveld.

De op Vlaamse niveau gesubsidieerde cultureel-erfgoedsector kent meestal de mogelijkheden om hiervoor Europese middelen aan te vragen, maar de (tijds-)investeringen om een dergelijk project rond te krijgen wegen zwaar door. De sector misloopt hierdoor Europese financiering. De nood aan een overkoepelende infrastructuur en coördinatie die voor en in samenspraak met het brede cultureel-erfgoedveld mogelijkheden en oplossingen kan aanreiken blijft ook in 2013 bijzonder urgent.

Ook op het vlak van digitalisering en digitaal cultureel erfgoed geldt dat samenwerking een extra investering vraagt van het cultureel-erfgoedveld. Dit dient door de overheid in rekening worden genomen.

4. Conclusie

De adviescommissie vraagt om:

- de gemiste kans om met de beslissing van de Vlaamse Regering over de subsidiëring van de Vlaams ingedeelde musea voor de beleidsperiode 2014-2018 een start te maken met de meer dan noodzakelijke inhaalbeweging, recht te zetten. Deze musea fungeren als cruciale ankerpunten in het Vlaamse cultureel-erfgoedlandschap. De onderfinanciering door de Vlaamse overheid ondergraaft dan ook sterk de verdere ontwikkeling van het cultureel-erfgoedbeleid. Een stijging van het structurele subsidiebedrag met 3 miljoen euro is een minimum om de inhaalbeweging in te zetten.

Het voorzien in voldoende structurele ondersteuning van cultureel-erfgoedorganisaties geeft deze organisaties de noodzakelijke draagkracht om samenwerkingen duurzaam te verankeren, het potentieel van internationalisering en interculturaliteit te exploreren en voluit aan de slag te gaan met digitale technieken en digitaal cultureel erfgoed.

- de middelen voor projectsubsidies terug op een aanvaardbaar niveau te brengen, zodat de ontwikkeling van de sector op het vlak van nieuwe, experimentele werkvormen en internationale samenwerking niet wordt gefnuikt. De adviescommissie wil zich hierbij aansluiten bij de verhouding van 10% die ook binnen andere culturele sectoren wordt gehanteerd.
- flankerende maatregelen voor het cultureel erfgoedveld te onderzoeken en te introduceren, zodat het financiële draagvlak van de organisaties kan worden versterkt. Op korte termijn kan een implementatie van het indemniteitsdecreet en het vrijstellen van successierechten doorgaan, andere (sociaal-)fiscale maatregelen dienen nog actief onderzocht te worden. De sector kan hiertoe bijdragen door het zakelijk beleid transparanter uit te voeren, te versterken en actief te zoeken naar manieren om de inkomstenzijde te verhogen.
- te onderzoeken en te experimenteren op welke manier vanuit het beleidsdomein cultuur samenwerking kan worden aangemoedigd en gestimuleerd. Samenwerking opzetten en verder ontplooien vraagt echter een extra investering van de ondergefinancierde cultureel-erfgoedsector. Dit dient door de overheid in rekening genomen te worden.
- een sterk impulsbeleid uit te voeren op het vlak van informatisering, digitale technieken en digitaal cultureel erfgoed alsook te voorzien in een overkoepelende infrastructuur en coördinatie die op dat vlak voor en in samenspraak met het brede cultureel-erfgoedveld mogelijkheden en oplossingen kan aanreiken.